

**15-MAVZU. YULDUZLARNING MASSALARI, O'LCHAMLARI
(RADIUSLARI) VA ZICHLIKLARINI ANIQLASHGA DOIR MASALALAR
YECHISH**

Tayanch so'zlar va iboralar: yulduz, o'lcham, radius, diametr, sekund yoyi, harorat, effektiv harorat, massa, hajm, o'rtacha zichlik, zichlik, birlik.

Yulduzlarning chiziqli radiuslari hamma vaqt Quyosh radiuslarida ($R_{\odot} = 1$) ifodalanadi va burchakviy diametrlari Δ (yoki sekundlarda) ma'lum bo'lgan yulduzlar uchun

$$R = 107,5 \frac{\Delta}{\pi},$$

ifodalanib, bunda

$$\lg \Delta = 5,444 - 0,2m_b - 2\lg T$$

ga teng. Yulduzlarning chiziqli radiuslarini quyidagi formulalar orqali ham hisoblash mumkin

$$\lg R = 8,473 - 0,20M_b - 2\lg T,$$

$$\lg R = 0,82C - 0,20M_b + 0,51$$

$$\lg R = 0,72(B - V) - 0,20M_v + 5,51$$

bo'lib, bu tenglamalarda T-yulduzning temperaturasi (aniqrog'i effektiv temperatura, agar u ma'lum bo'lsa, u holda rangli temperatura)

Yulduzlarning hajmlarini hamma vaqt Quyosh hajmida ifodalash mumkin bo'lganligi uchun, ular R^3 -ga proporsionaldir va shuning uchun ham yulduz moddasining o'rtacha zichligi (yulduzning o'rtacha zichligi)

$$\rho = \rho_{\odot} \frac{M}{R^3},$$

Teng bo'lib, bu yerda $\rho_{\odot}$ quyosh moddasining o'rtacha zichligi.

$\rho_{\odot}=1$ deb olganda, yulduzning o'rtacha zichligi quyosh moddasining zichligi bo'yicha ifodalangan boladi; agarda ρ ni gsm^3 larda hisoblash kerak bo'lsa, u holda $\rho_{\odot}=1.41 \text{ g'sm}^3$ deb qabul qilish kerak .